Euskal Herriko Ahotsak

ahotsak.com

Andres Ereño Atutxa

Etxebarri, Bizkaia (1917)

Aurkibidea

Biografia

Etxebarriko Legizamon auzoan jaio zen eta hamar neba-arrebatatik zortzigarrena izan zen. Gurasoak ere Etxebarrikoak bertakoak zituen. Andres gaztea zenean, bere esanetan herri alaia zen Etxebarri. Andres bera ere herriko dantza-taldean ibili zen gazte sasoiko urteetan. Hala ere, laster utzi behar izan zuen eskola eta aisialdia baserrian laguntzeko, ama gazterik hil zitzaien eta. Gerra sartu zenean, Bilbon ezkutatu behar izan zuen, soldadu eraman ez zezaten. Gerra amaitutakoan, Firestonen hasi zen beharrean eta bertan ezagutu zuen bere andrea izango zena. Galdakaora ezkondu ziren eta bertan bizi zen elkarrizketa egin genionean. Etxebarriko giroaz, eskolaz, familiaz eta gerra garaiaz hitz egin genuen berarekin egon ginenean, besteak beste.

Zintak

EBI-001

- **Proiektua**: Euskal Herriko Ahotsak
- **Elkarrizketatzailea(k)**: Etxazarra, Ainhoa
- **Data**: 2014-01-27
- **Iraupena**: 65 min
- **Euskarria**: Bideo digitala
- **Kodifikatzailea**: Bilbao Telletxea, Arantza

Pasarteak

1. Firestonen gurpilak egiten

- **Erref**: EBI-001/013
- **Iraupena**: 0:01:34. **Hasi**: 00:16:30. **Bukatu**: 00:18:04
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Lantegiak » Ekonomia eta industria » Bizkaiko lantegiak » Arratia-Nerbioiko lantegiak

- Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Etxeko giroa

Laburpena:
Firestonen, gurpilen barrukoa egiten zuen. Fabrikan bertan ikasi zuen lanean. Andrea fabrikan ezagutu zuen. Monjetatik irten eta behar barik egon zen andrea.

Transkripzioa
- Eta Firestonen, zer egiten zendun zuk?
- Nik, errubedak badakixu zer diezen? barrukoa, barrukoa, ta emoteko, haxea sartuteko, [...] makina batzukaz, ta hori eitten eon nintzen ez dakit / eztait/ zenbet urte, asko, asko. Baiña hori, gero etorri zan jubilaziñoa, eta huts in bihar.
- Ta “yasta”, nun ikesi zeinun hori eiten ba? Nun ikasi zindun hori eiten? Errubedana ta? Ikisi non? Bertan?
- Zelan?
- “A ver” non ikasi zindun hori eiten?
- Amerikan, hantxen, ta nire ondoan enseguida urte pare bat pasau, enaz akordetan zenbat urte ezautu nauen Andrea.
- Bertan?
- Bai horixe, egon zan biher barik, urten eskolatik, eskola ezan ixen, ixen zen “de monjas”, urten zan handik ta “a ver el otro” zer biher barik, edozein lekutara edadean ezaunaua zen, bera e, ni baño gazteaua ixen zan.

2. Eskolako garaia

- **Erref**: EBI-001/014
- **Iraupena**: 0:01:36. **Hasi**: 00:18:04. **Bukatu**: 00:19:40
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Maisu-maistrak
- Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Eskola

Laburpena:
Etxebarriko eskola Etxebarrin, elizaren ondoan zegoen. Mutilak behean eta neskak goian, aparte. Oso maisu ona izan zuten; ez euskalduna, baina ondo irakasten zuen eta oso txukuna izan zen.

3. Baserri inguruan dena egiten zuten euskaraz

- **Erref**: EBI-001/017
- **Iraupena**: 0:00:57. **Hasi**: 00:22:55. **Bukatu**: 00:23:52
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Euskara
- Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Errepresioa

Laburpena:
Gerra ostean politikoak sartu ziren, Etxebarri beldurrez isilduta geratu zen. Batzuk kartzelara eraman zituzten. Gurasoekin beti egin du euskaraz, gero ohitura galdu badu ere. Auzokoek, baserri ingurukoek euskaraz egiten zuten dena.

4. Berak behiak gobernatu, arreba plazara

- **Erref**: EBI-001/018
- **Iraupena**: 0:01:41. **Hasi**: 00:23:52. **Bukatu**: 00:25:33
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Baserria » Baserriko lanak » Baserriko animaliak
- Baserria » Baserriko lanak » Herrira saltzera, erostera

Laburpena:
Gerra denboran utzi zuen eskola. Lan asko egin du ganaduekin: hiru behi zituzten. Arreba zaharrena joaten zen Bilboko plazara egunero barazkiak saltzera (bendeja). Arreba horren ilobak ditu.

5. Anaia zaharrenak Basconia-ko langileak

- **Erref**: EBI-001/019
- **Iraupena**: 0:01:33. **Hasi**: 00:25:33. **Bukatu**: 00:27:06
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Lantegiak » Ekonomia eta industria » Bizkaiko lantegiak » Arratia-Nerbioiko lantegiak
- Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Etxeko giroa

Laburpena:
Labrantza handia ez zen izan, baina jende asko ziren jateko. Anaia zaharrenak Basconia-n sartu ziren; lehenengo zaharrena sartu zen, gerran ertzaina izandakoa; ama asko poztu omen zen orduan. Lanean edadeko andreak zituen lankide Andresek eta haiek kontatzen zizkioten familiako kontuak.

6. Urtero pilotari onak

- **Erref**: EBI-001/021
- **Iraupena**: 0:01:28. **Hasi**: 00:28:45. **Bukatu**: 00:30:13
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Aisia » Jai-giroa » Herriko ospakizunak
- Aisia » Kirola » Pilota

Laburpena:
Erromeria asko egoten ziren. Jaietan urtero pilotari onak egoten ziren: Jose Iturriaga eta kontrarioa Jose Elorriaga.

Transkripzioa
–Eta hor, Etxebarrin, egon zan erromerie, ezta? Domeketan…
–Bai, asko.
–Asko?
–Bai. Esango tsut. Urte guztietan egoten… pelotariek. Bai, bai.
–Jaietan?
–“De categoría”. Ta, lantzean behiñen, beste leku batzutik kontrataute. Eztakizu?

–A, bai. Pelotari onak?
–Bai.
–A bai, e? Ta zeintzuk? Badakizu zeintzuk? Badakizu zeintzuk pelotariek, izenak, pelotarienak, onak?
–Bai.
–Zeintzuk?
–Dakit, Jose Iturriaga ta… Jose Iturriaga ta bestea kontrarioa. Horrexek pelotariak “de categoría”, e. Bai, bai. Anunziaute ta, egoten zan. Jose Iturriaga ta bestea… Jose Elorriaga bat ta Jose Iturriaga bestea.
–A, beitu…
–Horrek ixen zien pelotariek biek; onak, ademas. Ta horixe.

7. Erromeria plazan

- **Erref**: EBI-001/022
- **Iraupena**: 0:01:07. **Hasi**: 00:30:13. **Bukatu**: 00:31:20
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Aisia » Jai-giroa » Erromeriak

Laburpena:
Erromeriarako kontratatu egiten zen musika. Plaza erdi-erdian egoten zen. Bilbotik etortzen zen musika. Orduan Etxebarri popularra izan zen.

8. Ezpata-dantzaria izan zen

- **Erref**: EBI-001/024
- **Iraupena**: 0:03:33. **Hasi**: 00:32:12. **Bukatu**: 00:35:45
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Aisia » Kultura » Dantza
- Politika » Jarrera politikoak » Alderdien egoitzak

Laburpena:
Franco aurretik Etxebarri alegrea zen, euskalduna. Basaurin maketoak zeuden. Jende asko nahastu egin zen. Ezpata-dantza egiten zuen berak. Batzokian ikasi zuen; Patxi izan zen irakaslea. Neskak eta mutilak zeuden taldean. Hirulau neskato egon ziren josten, eta dantzan irakasten aritzen ziren. Dantzarako praka zuriak eta gerrikoa janzten zituzten.

9. Igandeetako erreka ondoko egun pasa

- **Erref**: EBI-001/025
- **Iraupena**: 0:00:46. **Hasi**: 00:35:45. **Bukatu**: 00:36:31
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Aisia

Laburpena:
Erreka ondoan dago Etxebarri, eta urak gutxitzen zirenean landa lehor-lehorrak geratzen ziren, eta jendea Basauritik eta beste inguruetatik bazkariarekin eguna pasatzera joaten zen hara.

Transkripzioa
–Etxebarri. Erreka bat. Erreka bakizu zer dan?
–Bai.
–Bajatuten zan ure ta lotuten zan landatzarrak, landak, landak siku-siku. Ta jentea Basauritik ta beste ingurutatik egune pasetan. Bazkarie eroan ta hantxe jentea.
–Bai e?
–Bai, bai!
–A beitu!
–Bai. Ez zan egon konpromisorik, e... Ta danak batera... Hori akordetan naz ni, dana, dana.

10. San Esteban eta Santa Ana

- **Erref**: EBI-001/026
- **Iraupena**: 0:02:33. **Hasi**: 00:36:31. **Bukatu**: 00:39:04
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Aisia » Jai-giroa » Herriko ospakizunak
- Ohiturak eta bizimodua » Erlijioa » Ohiturak eta sinesmenak

Laburpena:
San Esteban ospatzen da Etxebarrin. Eskola zentroan dago. Santa Ana de Etxebarri ermita bat dago. Hor errota bat egon zen. Ganadua bedeinkatzen zen egun batean Santa Ana ermitaren inguruan.

11. Abere-hiltegia

- **Erref**: EBI-001/028
- **Iraupena**: 0:01:25. **Hasi**: 00:39:55. **Bukatu**: 00:41:20
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Baserria » Baserriko lanak » Abere-hiltzea

Laburpena:
Etxebarri erdi-erdian hiltegi bat egon zen. Etxean jateko zenean, norberak hiltzen zuen ganadua. Bestela hiltegian hil eta harategian saldu.

12. Artoa

- **Erref**: EBI-001/031
- **Iraupena**: 0:01:59. **Hasi**: 00:44:42. **Bukatu**: 00:46:41
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Baserria » Baserriko lanak » Artoa
- Baserria » Baserriko lanak » Errota

Laburpena:
Artoa eta indaba asko ereiten zen; Artetan berdin. Taloak eta morokilak egiteko erabiltzen zen artoa. Auzoan bertan egon zen oso errota on bat, baina orain ez dabil. Errioxar batzuek zuten errotaren ardura.

13. Gerra Etxebarrin

- **Erref**: EBI-001/035
- **Iraupena**: 0:01:13. **Hasi**: 00:51:40. **Bukatu**: 00:52:53
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Borroka

Laburpena:
Bonbak erori ziren Etxebarrin. Errota badago, hondatuta badago ere. Errotako emakumeak begia galdu zuen gerran. Milizianoak egon ziren herrian.

14. Gerra ostea

- **Erref**: EBI-001/037
- **Iraupena**: 0:02:52. **Hasi**: 00:54:55. **Bukatu**: 00:57:47
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Ihes egin beharra
- Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Errepresioa
- Politika » Gerraostea eta Francoren diktadura » Ekonomia gerraostean

Laburpena:
Gerra ostean gosea egon zen eta arropa ere eskas. Etxean, arreba zaharrena joskilea zenez, etxerako josten zuen eta eurek ez zuten arropa izateko arazorik izan. Batzuk kartzelara eraman zituzten, beste batzuk (bi koinatu) langileen batailoietara.

15. Galdakao eta Etxebarriko kaminoak

- **Erref**: EBI-001/039
- **Iraupena**: 0:03:09. **Hasi**: 01:01:51. **Bukatu**: 01:05:00
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Herria, azpiegitura » Herri-antolaketa » Bideak
- Lantegiak » Ekonomia eta industria » Bizkaiko lantegiak » Arratia-Nerbioiko lantegiak

Laburpena:
Kamino ona egon zen Galdakaon; dinamita fabrikak aurrera egiten laguntzen zion Galdakaori. Etxebarrin, herritarrek konpontzen zituzten auzoetako bideak. Berak astoa, karroa eta idientzako gurdia eduki zituen. Zorrozako azoka izan zen printzipala.

Ahotsak.eus-eko edukiarekin sortutako dokumentu automatikoa.
2026-10-24

CC-by-sa | **Ahotsak.eus**
Badihardugu Euskara Elkartea
Markeskua Jauregia, 20600 Eibar
943121775 - ahotsak@ahotsak.com